

Faculteit Natuur- en Sterrenkunde

Fylakra

personeelsblad rond de Utrechtse fysica

39te jaargang no. 2 • 1995

FYLAKRA

FYLAKRA wordt uitgegeven voor de vakgroepen en afdelingen van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde van de Universiteit Utrecht

39-ste jaargang, nummer 2
1 april 1995

REDAKTIE

hoofdredakteur: Gijs van Ginkel (MBF)

redactieleden:

Rudi Borkus (ION)

Nelleke Bouman (GB)

Jaap Dijkhuis (GCM)

Jo de Haan (Repro)

Geert Hooyman

Gerard van der Mark (WF)

Ada Molkenboer (VOORL)

Evert Landré (STK)

Els Wolfs (BUR)

vormgeving en

eindredactie: Evert Landré

portretfoto's: Johan van der Linden

reproductie: Jo de Haan

Kopij voor FYLAKRA nummer 4 kan worden ingeleverd bij de leden van de redactie of gedeponereerd worden in het postvakje van FYLAKRA op kamer 152. Sluitingsdatum: **donderdag 4 mei 1995**

Voor de wijze waarop kopij voor FYLAKRA kan worden aangeleverd, zie de eindredakteur (BBL kamer 701, tel. 5214)

FYLAKRA

INHOUD

jaargang 39, nummer 2

Geachte lezer(es)	2
Bij de komst van Alastair Reynolds	4
De promotie van Louis Strous	6
Bij geschikte gelijkheid?	8
Vrijdag de dertiende	12
Het Brussaard-symposium	14
Gradus Dirksen - overpijnzingen	22
De ARBO-wet - wat doen we ermee?	26
Afscheid van Henk Eleveld	28
Emancipatieplatform Natuur- en sterrenkunde	32
Rapport: Nieuwe structuur voor de faculteit	36
Docent-van-het-jaar-verkiezing	44

GEACHTE LEZER(ES)

Het vorige nummer van FYLAKRA was een themanummer dat grotendeels was gewijd aan het reilen en zeilen van de faculteit en de decaanwissel. Dientengevolge moest nogal wat kopij worden doorgeschoven, ja, zelfs zoveel, dat het niet in één nummer past. Deze nummer twee van dit jaar zal dan ook wat ons betreft nog vóór Pasen gevolgd worden door FYLAKRA nummer drie.

De eindredacteur heeft bij het schiften van de kopij voor de nummers twee en drie geprobeerd verschillende accenten voor de twee nummers aan te brengen. Het accent op dit nummer ligt ruwweg bij het verleden, het volgende nummer is meer op de toekomst gericht. Als ik zeg: "gericht op het verleden" betekent dit, dat het voornamelijk gaat over mensen, die de faculteit hebben verlaten zoals Henk Eleveld, Piet Brussaard en Gradus Dirksen of over zaken, die reeds enige tijd geleden hebben plaatsgehad. Gradus Dirksen was formeel geen personeelslid van de faculteit, maar hij was zoveel jaren zo nauw verbonden met het werk van onze faculteit, dat we graag even stilstaan bij zijn jubileum en vertrek.

In dit nummer ook aandacht voor het emancipatiebeleid van de faculteit zoals dat gezien wordt vanuit het emancipatieplatform van de faculteit. Voor zover u dat nog niet weet: dat emancipatieplatform bestaat uit een aantal vrouwen en mannen uit de faculteit; het komt eens per maand gedurende een uur bijeen (daar wordt echt efficiënt vergaderd onder de strakke leiding van Joke Tromp) om zaken te bespreken die van belang zijn in het kader van de emancipatie.

Voorts treft u enkele meer beleidsmatige beschouwingen aan over de ARBO-wet en over het concept-rapport nieuwe structuur voor de faculteit. Wij wensen u veel leesplezier.

Gijs van Ginkel , hoofdredacteur.

NB - *Wegens ruimtegebrek is in het artikel over Henk Eleveld onvermeld gebleven dat de foto op blz. 29 is gemaakt door Gijs van Ginkel. De maker van de foto op blz. 13 is onbekend.*

HET EINSTEIN-ROBOT-BESTUURSMODEL

Het Einstein-robot-bestuursmodel, dat op een verborgen wijze aanwezig is in het concept-structuurrapport. Dit model gaat uit van een knappe kop die zijn ondergeschikten laat rennen. Volgens McKinsey-Nederland is dit een volstrekt verouderd en onwerkbaar model dat door het bedrijfsleven in snel tempo wordt verlaten, omdat het de denkcapaciteit van de medewerker niet benut. Lees vanaf blz. 36 het verslag, van de hand van Gijs van Ginkel, van de discussie over het structuurrapport.

BIJ DE KOMST VAN ALASTAIR REYNOLDS

Uit Wales afkomstig, maar al aan Nederland gewend door een verblijf van enige jaren bij ESTEC in Noordwijk, is Alastair Reynolds (*hieronder op een foto van Evert Landré*) het Sterrenkundig Instituut komen versterken voor twee jaar, als postdoc.

Hij studeerde aan de Universiteit van Newcastle upon Tyne en promoveerde in St. Andrews, zijn sporen verdienend met optische waarnemingen aan de zware sterren die sommige neutronensterren begeleiden. Hij zal hier ook de röntgenstraling van dezelfde dubbelsterren bestuderen. Mijn stille hoop is dat hij daarbij gebruik zal kunnen maken van de door de Italo-Nederlandse satelliet SAX te verkrijgen data. Zijn kennis van het EXOSAT archief zal daarbij een goede steun zijn.

De groep waarin hij is komen werken omvat de postdocs Helen Johnston en Pete Wheatley, en de AIO's Jan Willem Hartman en Simon Portegies Zwart, alsmede de schijver dezes.

Toen ik hem de eerste keer op het instituut sprak, had Alastair haast, want hij ging een ruitersrijbewijs halen. Of dat gelukt is weet ik niet, maar in ieder geval gebruikt hij niet een paard om mee naar het werk te komen, maar gewoon het openbaar vervoer.

Frank Verbunt

DANKWOORD J. GERWIG

Nu we weer in het dagelijkse leven zitten wil ik U langs deze weg hartelijk dank zeggen voor Uw aanwezigheid, cadeaux en warme woorden.

Mede door Uw vriendschap en en sympathie mij bewezen is mijn afscheid fantastisch geweest, waar ik een fijne herinnering aan bewaar.

J. Gerwig

DE PROMOTIE VAN LOUIS STROUS

Louis Strous promoveerde op 8 december j.l. op een dissertatie getiteld "Dynamics in Solar Active Regions: Patterns in Magnetic-Flux Emergence", resultaat van een reeks waarnemingen van zichtbare actieve gebieden op de zon, tussen 1989 en 1992. In 1988 begon een groep waarnemers van het Lockheed Palo Alto Research Laboratorium onder leiding van dr Alan Title met het vastleggen van beelden van de Zon, met behulp van een geavanceerd filter en een CCD-camera achter de Zweedse vacuüm-zonnetelescoop op La Palma. De groep van dr Title leverde de data, de programmatuur en de ervaring, die nodig waren om het proefschrift te voltooien. Op 2 mei 1989, de dag nadat hij bij Kees Zwaan zijn AIO-bestaan bij de vakgroep Sterrenkunde was begonnen, vertrok hij naar Californië voor de eerste van een zestal reizen naar Palo Alto. Twee dagen voordat hij van die eerste reis huiswaarts zou keren maakte hij op 17 oktober 1989 de Loma-Prieta-aardbeving mee, die een uitslag op de schaal van Richter aanwees van 7,0 ! Die beving boezemde hem overigens geen angst in; behalve vijf reizen naar de USA volgden nog drie reizen naar La Palma. Zo zie je nog eens wat van de wereld en...de Zon.

Voor minder ingewijden bevat het proefschrift een nuttige opsomming van wat zich aan het zonsoppervlak aan verschijnselen kan voordoen. Louis legt goed uit, weet het ook op papier prima over te brengen, in zijn klein, duidelijk handschrift. Zijn promotor, Kees Zwaan, herinnerde daar aan na de uitreiking van de bul in een zeer persoonlijk huldebetoon. Hij schetste de jonge doctor als een rustige, schijnbaar onbewogen mens, goed luisterend, niet eigenwijs. Hij memoreerde zijn snelle inzicht, z'n kennis van zaken en kameraadschap. Hij was een voortreffelijk teamlid, maar bovendien, zo heeft de sterrenkundige gemeenschap mogen ervaren, een zeer sociaalvoelende collega.

En zo'n man ben je dan op een goede dag kwijt aan een buitenlandse instelling, want schreef niet dr Title: "Er zitten verscheidene echte juweeltjes in zijn proefschrift, maar ik denk dat dat de start is op het pad dat Louis zal brengen naar zeer rijke wetenschappelijke weidegronden. Ik hoop dat hij, in de niet al te verre toekomst, zijn weg vindt naar Palo Alto".

Nee, in Palo Alto is hij nog niet aangekomen. Hij is thans als postdoc verbonden aan het New Jersey Institute of Technology, maar zijn werkplek is Sacramento Peak Observatory in Sunspot, New Mexico. Louis gaat een grote wetenschappelijke toekomst tegemoet!

Evert Landré

NB - de auteur maakte de bij het artikel behorende foto, waarop de promovendus geheel rechts staat afgebeeld, onmiddellijk na de verdediging in gesprek met zijn paranimfen Kostas Tziotziou (midden) en Chris Balke; dank gaat uit naar Kees Zwaan voor het mogen inzien van zijn aantekeningen voor de promotietoespraak.

"BIJ GESCHIKTE GELIJKHEID?"

Over loopbanen van vrouwen in de natuurwetenschappen

Op 9 december 1994 werd in de Reehorst te Ede het symposium "BIJ GESCHIKTE GELIJKHEID?" gehouden. Dit symposium was georganiseerd naar aanleiding van het eerste lustrum van de Stichting Vrouwen Netwerk Natuurwetenschappen (SVNN). De SVNN heeft als belangrijkste doelstelling het steunen en stimuleren van vrouwen met een natuurwetenschappelijke achtergrond. Daarnaast streeft de stichting er naar de doorstroming van deze vrouwen naar hogere, invloedrijke functies te bevorderen. Momenteel telt de SVNN 25 leden, waaronder biologen, natuur- en sterrenkundigen.

De thema's van het symposium waren:

- Hoe geef je vorm en inhoud aan je eigen loopbaan?
- Hoe kan een vrouw haar loopbaan beïnvloeden?
- Wat betekent het om in een bèta-cultuur te werken?
- Welke factoren zijn van belang voor de doorstroming naar hogere functies?

Het symposium werd voorgezeten door Marijke Wessels, de voor-malige voorzitter van het netwerk. Vervolgens hield de huidigevoorzitter Jeanine van de Wiel een kort openingswoord.

De eerste voordracht werd verzorgd door Dimp Nelemans, directeur van Nelemans & Partners, een bureau voor werving en selectie van vrouwen. Zij ging in op de problemen die je als vrouw kunt tegenkomen bij sollicitaties. In elk onderdeel van het traject (functieomschrijving, selectie, sollicitatiegesprek, uiteindelijke keuze) kunnen er barrières in het spel zijn die nadelig werken voor de vrouwelijke sollicitant: traditionele beeldvorming over de meest geschikte kandidaat of het zogenaamde "klonen" door de selecteurs, d.i. het uitkiezen van de kandidaat die het beste binnen de reeds (vaak vooral uit mannen) bestaande organisatie past. Nelemans & Partners probeert deze vooroordelen uit de weg te ruimen en bedrijven ervan te overtuigen dat vrouwen ook geschikt kunnen zijn voor niet traditionele "vrouwen-functies".

Verder beschreef Dimp de verschillen in houding van mannen en vrouwen tijdens sollicitatiegesprekken. Als afsluiting gaf ze tips over hoe je te presenteren.

Vervolgens hield Sylvia Völker een lezing. Zij is bijzonder hoogleraar in de natuurkunde aan de VU en UHD in Leiden. Haar onderzoeksgebied is hoge-resolutie-laser-spectroscopie. Ze vertelde over de positie van exacte vrouwen in andere landen aan de hand van een "special issue" van Science (11 maart 1994).

Het is opvallend dat in de zuidelijke landen (Spanje, Portugal, Italië en in Zuid-Amerika) het percentage vrouwen in de bèta-wetenschappen een stuk hoger ligt dan hier in Nederland. Het gescheiden jongens- en meisjesonderwijs, dat in deze landen gebruikelijker is dan hier, kan hiervoor een oorzaak zijn. Verder kan meespelen dat het daar een voudiger is om zorg- en arbeidstaken te combineren.

Een andere verklaring die in het artikel wordt aangehaald is de relatief lage status die een wetenschappelijke carrière in de Latijns-Amerikaanse landen zou hebben. Omdat het voor mannen minder aantrekkelijk zou zijn in deze sector hun beroep te kiezen, blijven er meer plaatsen over voor vrouwen.

Daarna vertelde ze over haar eigen carrière. Sylvia is afkomstig uit Argentinië en heeft vervolgens enige tijd in Duitsland en de Verenigde Staten gewerkt voordat ze naar Nederland kwam. Dat ze op een meisjesschool heeft gezeten waar het verplicht, en dus "normaal", was om wis- en natuurkunde in het pakket te hebben, heeft ze als zeer positief ervaren.

Na een minder geslaagd optreden van de Kerstman, die lollig dacht te zijn, maar dat niet was, en een uitgebreide lunch, werd het programma vervolgd met een lezing van Albert Beekes, socioloog aan de Universiteit Utrecht. Hij liet zien dat het niet eerlijk is om het huidige percentage vrouwen in hogere functies aan de universiteit te vergelijken met het huidige percentage vrouwelijke studenten. Aangezien de gemiddelde leeftijd van de Utrechtse professoren nu 52 jaar is, zou je deze vergelijking moeten maken met de percentages uit de studie-cohorten van zo'n 25 jaar geleden. In die tijd lag het percentage vrouwelijke

studenten lager. Desondanks kon hij metbehulp van een model aantonen dat het percentage vrouwen in hogere universitaire banen te klein is. Dit komt vermoedelijk omdat er in de meeste bedrijven/universiteiten een masculiene cultuur heerst waarin vrouwen zich minder goed thuisvoelen. De masculiene sfeer wordt o.a. getypeerd door het alleen volwaardig zijn van full-time aanstellingen, het vanzelfsprekend zijn van overwerken en nadruk op individuele prestaties.

Als laatste hield H  l  ne van Pinxteren een lezing over haar ervaringen in de bèta-wetenschap. H  l  ne heeft aan de UvA natuurkunde gestudeerd en is daar vorig jaar gepromoveerd na vier jaar experimenteel onderzoek aan het AMOLF te hebben gedaan. Nu werkt ze bij Shell in Rijswijk (KSEPL). Onder het mom "Tussen wal en schip of van twee walletjes eten" behandelde ze de voor- en nadelen die een vrouw tegenkomt bij het werken in de exacte vakken. Haar verhaal was voornamelijk gestoeld op persoonlijke ervaringen. Eén van haar stellingen was dat "een bèta-vrouw altijd een beetje bi-seksueel is. Ze leeft in twee werelden: die van de mannen waarmee ze werkt en die van de vrouwen waarin ze haar wortels heeft". En uiteindelijk stelde ze zichzelf en de zaal de vraag: "Zou je je eigen dochter adviseren om exact te kiezen?" Dit leverde een levendige discussie op.

Na de thee hebben we in vier groepen een stellingenspel gespeeld. Hierbij werd er gediscussieerd over stellingen als: "Om vrouwen dezelfde kansen te bieden als mannen is het noodzakelijk dat er vrouwen in de sollicitatiecommissie zitten." Geen eenvoudige kwestie, dat bleek wel uit de, soms verhitte, discussies.

De dag werd beëindigd met een borrel, waarbij er voldoende mogelijkheden tot napraten en netwerken waren. Al met al een zeer geslaagde dag, waarin we geleerd hebben dat de bèta-vrouw op de goede weg is, maar nog wel een lange weg te gaan heeft. Een weg die met steun van de bèta-mannen ongetwijfeld sneller afgelegd kan worden.

Marijke Visser, Maureen van den Berg

NB - vanwege technische omstandigheden kon een bijgeleverde illustratie niet gereproduceerd worden - red.

LAVAGESTEENTE VOOR STERRENKUNDE

Zoals de oplettende lezer zich zal herinneren verhaalde Gijs van Ginkel in het vorige nummer van FYLAKRA van zijn reis naar La Palma, waar hij er getuige van was hoe mevr. Gelderblom (belastingplichtige) het eerste gesteente onttrok aan de plek, waar binnen afzienbare tijd de Dutch Open Telescope van dr ir Rob Hammerschlag (Sterrenkunde) geplaatst zal worden. De gestolde lava werd in een zakdoek gevouwen, meegenomen naar Utrecht en op 10 maart j.l. door Van Ginkel overhandigd aan de voorzitter van de vakgroep Sterrenkunde, prof. Henny Lamers. Evert Landré was getuige van die plechtigheid. Het gesteente is te bewonderen in een vitrine op de zevende verdieping van het BBL.

(EL)

VRIJDAG DE DERTIENDE **de Fylakon Wintersportdag**

Vlak voordat Nederland met een flinke laag sneeuw werd bedekt, waren Chris Fafieanie en Hans Kolijn al volop bezig om mensen warm te maken voor een uitstapje naar Winterberg. Op 13 januari meldden zich, ruim voor zessen, zo'n veertig sportieve mede-werkers en aanhang bij de bus die al klaar stond voor het BBL. Mevr. Fafieanie was extra vroeg opgestaan om aan iedereen in de bus een lekker ontbijtje te kunnen serveren. Eventjes leek het erop dat we het met zijn allen met slechts een theezakje moesten doen, maar een korte tussenstop bij een benzine-station verhielp dit probleempje.

Hans had gelukkig gedacht aan twee video's, die ons op de valreep nog even de fijne kneepjes van het vak moesten bijbrengen. Voor het langlaufen kregen we de prestaties van ons eigen Nederlandse team te zien, een prima voorbeeld. Voor de skiers was er een beginnersgroep te zien, die van een franse leraar in het Engels instructies kregen. Op deze video waren voornamelijk buitelingen in de sneeuw en stokbroden in beeld.

Ruim voordat we in Winterberg aankwamen reden we al door een prachtig wit landschap. Dat was heel wat beter dan de vorige keer toen pas voorbij de laatste bocht de eerste sneeuw te zien was. Nu lag er zelfs op de bomen een dik pak sneeuw en gecombineerd met een blauwe lucht zag de wereld er sprookjesachtig uit.

Na wat passen en meten bij de skiverhuur en nog weer een kort busritje, waren we om 11.00u zover dat iedereen zijn ski's kon onderbinden. Voor de skiers stonden er 12 liften ter beschikking. De afdalingen waren weliswaar niet spektakulair maar door de goede sneeuw en het mooie weer was het toch een echt dagje uit.

Voor de langlaufers waren er vier gedeeltelijk overlappende routes uitgezet. Al snel bleek dat de bewegwijzering niet erg deugde en spoorzoeken (eigenlijk loipezoeken) werd een belangrijk onderdeel van de dag. Vooral bij het afdalen viel het op dat er van een breed scala aan technieken gebruik werd gemaakt (dit hield verband met de remkwaltien die hier en daar nog wel wat te wensen overlieten). Ter illustratie

een aantal voorbeelden: (1) ski's af en lopend naar beneden (dit bleek verreweg het veiligst!), (2) iedere 10m een duikeling in de sneeuw, waarbij armen, benen en ski's aardig in de knoop konden raken, (3) met grote vaart als een soort kamikaze-piloot naar beneden zoeven, zig-zaggend om mensen met techniek nr. 2, om vervolgens vlak voor een boom tot stilstand te komen door gewoon in de sneeuw te gaan zitten.

Sandra Otto in actie.....

Ook de wandelaars kwamen goed aan hun trekken. Sommigen kozen hiervoor de bossen, anderen de winkeltjes in Winterberg. Een derde categorie noemde zichzelf ook wandelaars omdat ze de korte afstanden tussen de kroegen te voet aflegden!

Om 16.00u moesten we ons weer melden en na een drankje genoten we van een lekker driegangen-diner. De terugreis verliep gladjes (gelukkig niet letterlijk) en even na tienetjes zetten we weer voet op de vertrouwde bodem van het Princetonplein.

Astrid Kappers

HET BRUSSAARD-SYMPOSIUM

In het begin van de jaren zestig, toen Piet Brussaard naar Utrecht kwam, deelde hij een kamer met Cor van der Leun. Begin jaren negentig bereikten zij beiden de emeritaatsplichtige leeftijd. Al die dertig jaar liepen hun wegen opvallend parallel; ze kruisten elkaar dan ook vele malen. Om die reden heeft de FYLAKRA-redactie Cor van der Leun gevraagd een verslag te schrijven over het emeritaatssymposium van Piet Brussaard. Het verhaal volgt hieronder.

Ter kerke

Het is waar, Piet Brussaard en ik hebben vele zaken samen gedaan. Zelfs zijn we tegelijk decaan geweest: hij van Natuur- en Sterrenkunde, ik van de Koepelfaculteit. De feiten zijn publiek en bekend. Minder bekend is het dat Piet en ik ook regelmatig samen ter kerke gaan. "Regelmatig" wil hier zeggen: eens per jaar, en wel bij de bestuursvergaderingen van de European Physical Society (EPS). In de vergaderstad, ergens in Groot-Europa, vinden de locale organisatoren van de bijeenkomst vrijwel steeds een zeer oude kerk, met een indrukwekkend orgel en/of een acoustiek die zich leent voor allerlei concerten. Elk jaar weer ontmoeten we bij zo'n concert het voltallige EPS-bestuur, waarvan de leden afkomstig zijn uit Ierland tot Kamtsjatka en uit Israël tot IJsland. Een bewijs dat de culturele belangstelling van de Europese fysici verder reikt dan alleen de exacte vakken.

Het was voor mij dan ook geen ongewone ervaring om op 30 januari, ter gelegenheid van het Brussaard-symposium, zoveel fysici aan te treffen in de middeleeuwse Waalse Kerk, officieel de Pieterskerk geheten; ditmaal zeer toepasselijk. Gezien de enorme belangstelling van oud-leerlingen en oud-leermeester (!), van theoretici, maar ook van veel experimentatoren, waaronder vele van buiten Utrecht, was de kerk-keus een uitstekende keus.

Het minpuntje van de matige acoustiek neem je dan maar op de koop toe. Kerken werden in de middeleeuwen niet gebouwd voor het houden van fysieke voordrachten. En fysici worden niet opgeleid voor het (s)preken in kerken. Als bijvakken voor een doctoraal-examen natuur-

PIET BRUSSAARD

(foto: Johan van der Linden)

kunde kun je tegenwoordig wonderlijke vakken kiezen. Maar als trouw lezer van de faculteitsraadnotulen ben ik tot nu toe het vak homiletiek nog niet tegengekomen.

Al met al is het mogelijk dat de oplettende lezer in mijn hieronder volgend verslag van de symposium-voordrachten een enkele onjuistheid ontdekt. Mogelijk heb ik dan iets niet begrepen, of niet verstaan.

De oudste

De eerste spreker was Lex Dieperink, de oudste promovendus die door Piet is begeleid (1969). In zijn overzicht van het wetenschappelijk werk van de jonge emeritus speelde het schillenmodel uiteraard een centrale rol. Het is inderdaad een verbazend model. Oorspronkelijk ontworpen voor de beschrijving van atomen (en daarin zeer succesvol), blijkt het ook te werken voor kernen! Een gedachte die aanvankelijk te absurd leek om serieus te worden genomen. Tenslotte lijkt een kern minder op een atoom dan een speldeknop op een zeppelin. Het gaat om geheel verschillende deeltjes en om radicaal verschillende krachten. De stimulans om het absurde spoor toch verder te volgen vermden de zowel bij atomen als bij kernen gevonden "magische getallen" (fysici zijn goed in het bedenken van onhandige namen). Begin jaren vijftig werd ook nog begrepen waarom de atoomfysische en de kernfysische series "magische getallen" enigszins van elkaar verschillen. Vanaf dat moment is de sucestocht van het schillenmodel pas echt begonnen.

De ene verbazing volgt op de andere. Eerst over het feit dat het model werkt, dat de eigenschappen van gecompliceerde systemen als kernen verregaand worden bepaald door de volentie-nucleonen. Vervolgens over de kwaliteit van de rekenresultaten (door sommigen hardnekkig "voorspellingen" genoemd).

Mijn huidige kamergenoot, Pieter Endt (*die op 1 augustus 1984 met emeritaat ging, na zich te hebben beziggehouden met het structuur-onderzoek van lichte kernen - red.*), is momenteel bezig met een grondige vergelijking van de gemeten en berekende niveau-schema's van de nuclide Al-26. Als hij me dan vertelt dat hij in de experimentele gegevens het twaalfde 0⁺-niveau mist dan betekent dat dat er voor meer dan de laagste honderd niveau's een ondubbelzinnige één-aan-één re-

latie bestaat tussen experiment en berekening. Of, wat breder geformuleerd: dat de honderd laagste niveau's van enkele tientallen sd-schil-kernen kunnen worden berekend met slechts een handvol parameters. Dat is een succes waarvan niemand had durven dromen toen we experimenteel nog bezig waren om de grondtoestand van Al-26 te bepalen en het schillenmodel nog niet meer vertelde dan dat het een 0⁺- of 5⁺-niveau zou moeten zijn.

Prof. Pieter Endt, op 29-04-1980, met op zijn revers de versierselen van de zojuist ontvangen koninklijke onderscheiding (historische OMI-foto)

"Symmetrieën" was Dieperinks tweede onderwerp. Doorgaans stellen we ons een kern voor als een bolletje. Wanneer we dat voldoende uitrekken ontstaat de sigaervorm en bij afplatten het pizza-model. In het kader van de Europeanisering heeft het oud-vaderlandse pannekoek-model blijkbaar het onderspit gedolven. Nieuw voor mij was het asbak-model. De aantrekkelijkheid daarvan is me ontgaan, maar de dubbelzinnigheid ervan is duidelijk. Een enkele blik op de "smoking area" in Piet Brussaards kamer zal iedereen hiervan overtuigen.

Het echtpaar Brussaard in de Pieterskerk (foto: Gijs van Ginkel)

Lex' ongeëvenaard enthousiasme voor beide genoemde onderwerpen liet hem weinig tijd voor z'n derde topic "Quarks in kernen". De vraag is duidelijk: als een atoommodel werkt voor nucleonen in kernen, waarom dan niet voor quarks in kernen? En wie durft in dezen nog te spreken over een absurd idee? De eerste stappen in deze richting zijn genomen, maar het eindresultaat horen we bij een volgend emeritaat.

De jongste

De tweede spreker was **Martijn Dekker**. Piets jongste promovendus (1993). In een boeiend betoog liet hij ons meebelevén hoe een fysicus door "modelling" (inderdaad met dubbel l) aan informatie komt over b.v. de gang van electronenbundels in TV-bulzen. En tot welke praktische en zeer bruikbare resultaten dat leidt: hier wat bijvillen, daar wat afronden! Martijns eigen conclusie was me dan ook uit het hart gegrepen: de theoretische kernfysica is een uitstekende opleiding voor praktisch werken bij Philips. Het is nuttig dat weer eens te onderstrepen. In beleidsstukken duikt de promovendus weer herhaaldelijk op als een specialist-in-opleiding. Bij kernfysica (en ik ben zeker: ook bij onze andere vakgroepen) hebben we vanouds gezegd: een promotie in de kernfysica is géén opleiding tot kernfysicus, maar een voltooing van je opleiding tot fysicus, tot zelfstandig onderzoeker. Dit standpunt is geen noodsprong in een tijd van banenschaarste, maar gold evenzeer toen de banen nog voor 't opscheppen lagen. Ook toen stonden er op de banenlijst van onze oud-promovendi fabrieksdirecteuren, ontwikkelingswerkers, een TV-directeur en een schapenfokker, een tijdschriftredacteur en computervirtuozen, leraren en apparatenbouwers, bankdirecteuren en zelfstandige ondernemers, wetenschappers op allerlei terrein, waaronder ook een paar kernfysici.

't Is fijn dat Piets jongste promovendus weer eens duidelijk onderstreepte hoezeer dat ook nu nog het geval is. Terzijde: tijdens een NBC-discussie over het Barings-bankdebacle hoor ik zojuist dat alle grote Amerikaanse banken kernfysici in dienst hebben die ervaren zijn in het rekenen met uitgebreide en gecompliceerde computer-programma's.. Dat zou de betrouwbaarheid van die banken zeer verhogen! Of Barings geen gebruik maakte van die deskundigen vertelt het verhaal niet. En evenmin of de Kobe-aardbeving van te voren in die programma's was ingebouwd.

De emeritus

De laatste dertig minuten van het symposium was het woord aan de emeritus zelf. Hij maakte zijn wetenschappelijke en bestuurlijke testament bekend, sprak dankwoorden, haalde jeugdherinneringen op en bereed enkele stokpaarden. Al met al een twintigtal onderwerpen,

gelardeerd met de typisch Brussaardiaanse humor [voor een analyse zie Ned. Tijdschrift voor Natuurkunde 61 (1995) 78].

"Jeugdfoto" van Cor van der Leun, zoals hij op 29-04-1980 prof. Endt toesprak die koninklijk werd onderscheiden (historische OMI-foto)

Het wetenschappelijk deel, gericht op een zeer breed publiek, begon bij het aan flarden schieten van het "plumpuddingmodel" van Thompson door de latere Lord Rutherford. Laatstgenoemde toonde aan dat een atoom(kern) vrijwel alleen uit vacuum bestaat en dus eigenlijk, evenals de kernfysica, "helemaal niks" is, zelfs niet maatschappelijk relevant.

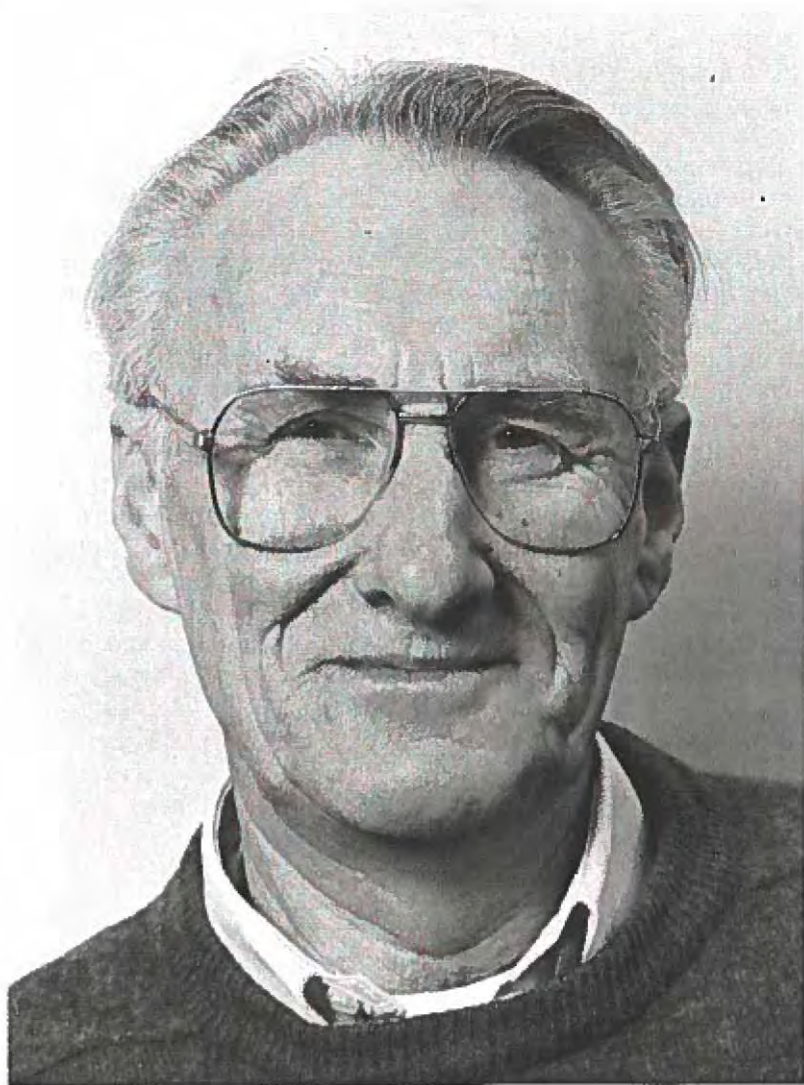
Dit deel van het verhaal eindigde - geheel in de lijn van Dieperink - met de constatering dat het schillenmodel nog springlevend is, en met het uitspreken van de hoop dat het, nu het ook al gebruikt gaat worden voor het bestuderen van de quark-gluon-soep, niet in de soep zal geraken.

Piets bestuurlijk adagium heeft hij geleerd uit zijn fysisch onderzoek: onderscheidt hoofdzaken en bijzaken. Uit onze gezamenlijke decanentijd herinner ik mij vergaderingen waarin Piet, als het uur al ver gevorderd was, herinnerde aan de vraag waarover we twee uur geleden begonnen waren, en zo orde op zaken stelde. Een soortgelijke ervaring deed ik onlangs op bij het lezen van een correspondentie tussen Piet en een van de Europese natuurkunde-bobo's. In zijn zesde brief in deze serie herinnert Piet er kortweg aan dat hij nog steeds geen antwoord ontving op de simpele vraag die hij in zijn eerste brief stelde. Zijn scherpe oog voor hoofdzaken betekent niet dat hij bijzaken verwaarloost. In tegendeel: wekenlang kon hij onze lunches opvrolijken met zijn beschouwingen over de plastic broodjes, die nergens in Nederland te koop zijn en die de Universiteit Utrecht bij een speciale en geheime instelling heeft laten bakken (?) voor onze zakenlunches.

Piets tweede hoofdregel leerde hij ook al tijdens z'n natuurkundestudie: probeer de zaken zelfstandig aan te pakken. Ook deze regel heeft hem geen windeleren gelegd. Jaren geleden al, bij het afscheid van Piet Brussaard als decaan van onze faculteit, typeerde Piet Zeegers hem als een decaan waaraan je nooit merkte "waar hij vandaan kwam". Duidelijk is dat die laatste woorden niet slaan op Leiden, maar op de eigen vakgroep van de decaan. Ze geven een zeer attente tekening van Piets zelfstandig functioneren als bestuurder: objectief en integer.

Tenslotte: gaarne wens ik Piet geluk met het feit dat hij nu is opgenomen in de rijen der emeriti. Het symposium markeerde dat moment op waardige wijze.

Cor van der Leun

GRADUS DIRKSEN

(foto: Johan van der Linden)

GRADUS DIRKSEN **overpeinzingen bij zijn jubileum en vertrek**

Het afscheid, na veertig jaar, van Henk Eleveld (zie elders in deze FYLAKRA) is niet de enige gebeurtenis, die het einde van een tijdperk markeert. Een tijdperk, van veertig jaar, waarin voor betrokkene veel veranderde. Bijna tegelijk met Henk vertrok ook Gradus Dirksen, eveneens na veertig dienstjaren. Jaren, waarin veel veranderde. George Blasse luidt Gradus uit.

Op 1 februari was het 40 jaar geleden dat Gradus Dirksen in dienst trad van de Rijksuniversiteit Utrecht om te werken in het Laboratorium voor Kristalchemie aan de Catharijnesingel. En op 28 februari verliet hij de Universiteit Utrecht door de deur van het Ornsteinlaboratorium om van de vut te gaan genieten. Veel is er in die jaren veranderd. Slechts de ècht ouderen onder ons zullen zich het Kristalpaleis herinneren. Het was ook het woonhuis van de hoogleraar Bijvoet (ja, die van dat Instituut). En lang geleden het hoofdkwartier van de Duitse bezetter in Utrecht. Maar het is verdwenen. Hoog Catharijne verbergt de plaats waar het heeft gestaan.

Met Gradus Dirksen verdwijnt misschien wel de laatste van een generatie mensen die op jeugdige leeftijd begonnen te werken in een laboratorium, daar kennis en ervaring opdeden, en zodoende door de jaren heen van onschatbare waarde werden voor het betrokken instituut. Zijn afscheid lijkt samen te vallen met het einde van een periode in de laboratoriumgeschiedenis waarin de op dergelijke wijze gevormde medewerkers in belangrijke mate bijdroegen tot de resultaten.

Jong is hij dus begonnen en veel heeft hij moeten leren. Een harde leerschool. Spreekt het geen boekdelen dat hij bij zijn huwelijk een trap kreeg van de toenmalige werkgroep? Door de jaren heen ontwikkelde hij zich tot een kundig groeier van kristallen en een ervaren chemisch syntheticus. Zijn werk was van onschatbare waarde voor chemici en fysici van de werkgroep Vaste Stof, later Gecondenseerde Materie. Maar ook anderen, zowel in binnen- als buitenland, hebben er dankbaar van geprofiteerd. Hij is co-auteur van heel wat meer publikaties dan de gemiddelde chemicus of fysicus op zijn naam heeft staan.

fig 1 - apparatus for filtering the lead bromide melt

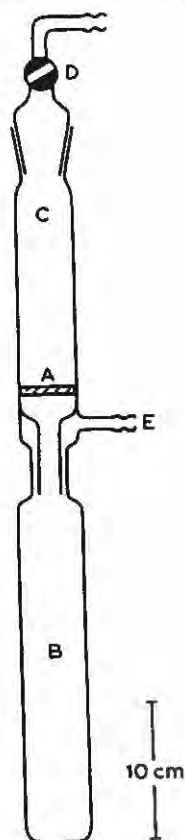

fig 3 - A crystal of GdAlO_3 doped with 0.1 % Sm^{3+} . Total height of the crystal is approximately 3 cm.

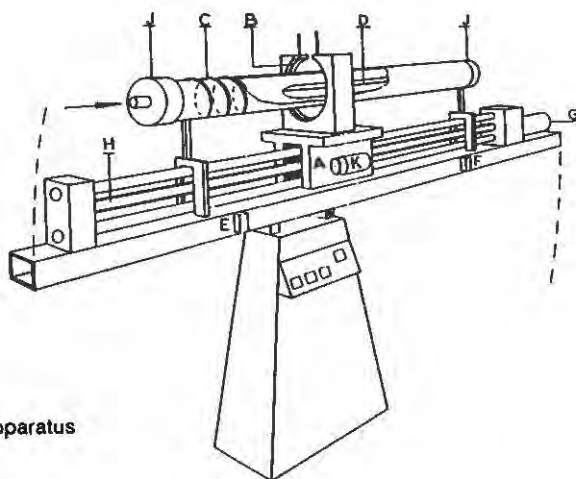

fig 2 - Zone melting apparatus

Een paar hoogtepunten. Het begon allemaal met de loodhalogenides (PbCl_2 , PbBr_2 , PbFCl , PbFBr). De mooiste kristallen ter wereld zijn in Utrecht gegroeid. Het was een duivels karwei. Figuren 1 en 2 laten iets zien van de gebruikte apparatuur, die met groot vakmanschap in Utrecht was gemaakt. Dan de elpasolieten $\text{Cs}_2\text{NaLnCl}_6$ en $\text{Cs}_2\text{NaLnBr}_6$ (Ln = zeldzaam aardmetaal). Hun vochtgevoeligheid was zo groot, dat ze weg waren als je er naar keek. Maar er is aan de kristallen gemeten. In dit kader pasten ook de NaF-U kristallen met een fantastische luminescentie (deze stof speelde een rol in het Manhattan project tijdens WO II).

Toen de Verneuilbrander in de Uithof gereed was volgden saffier, robijn en $\beta\text{-Ga}_2\text{O}_3$, en later GdAlO_3 (fig. 3). Weer later met hoogfrequent verhitting LaF_3 , BaF_2 , LiYF_4 en MgF_2 . Daartussendoor $\text{YAl}_3\text{B}_4\text{O}_{12}$ en $\text{Eu}_2\text{Mg}_3(\text{NO}_3)_{12} \cdot 24 \text{H}_2\text{O}$. Er is nog veel meer. Maar ook waren er de dieptepunten van tegenslagen en mislukkingen. Kristalgroei mag door de jaren heen een betere theoretische fundering hebben gekregen, het blijft een kunst.

Vele promovendi en ook anderen zijn Gradus nog steeds dankbaar voor zijn kunst. Toch gaat die dank dieper dan de kristallen alleen. Hij was een fantastische collega, altijd bereid te helpen waar hij kon, vaak trachtend problemen, ook in het menselijke vlak, te voorkomen of op te lossen, en een harde werker in onze groep, die ook in het weekeind zijn kristalgroei in de gaten hield, maar daarnaast voor veel andere zaken ook inzet overhield. Zo was hij enige tijd sportcoach van onze groep. Zelf vond ik zijn kristallen echter succesvoller.

Enkele jaren geleden openbaarde zich bij hem een ernstige ziekte. Hij dwong leders respect af door zich niet neer te leggen bij de verwachtingen van de artsen, maar keihard te vechten en er genezen uit te komen. Wij zijn zeer verheugd dat hij zodoende dit jubileum en afscheid mee mag maken.

Gradus en Wil, wij wensen jullie nog vele goede jaren met kinderen en kleinkind(eren). Ongetwijfeld zullen wij elkaar nog vaak zien. Tot dan!

Namens de werkgroep Gecondenseerde Materie,

George Blasse

DE ARBO-WET - WAT DOEN WE ERMEE?

Op 1 november 1991 zijn de ARBeidsOmstandighedenwet (ARBO-wet) en het Besluit Arbeidsomstandigheden Onderwijs in werking getreden. Wat betekent dat voor onze faculteit? O.a. de oprichting van een ARBO-adviesgroep. De secretaris van die groep, Nelleke Bouman, vertelt er in onderstaande bijdrage méér over.

De ARBO-wet regelt een aantal verplichtingen van zowel de werkgevers als de werknemers om tot een goed beleid op het gebied van de arbeidsomstandigheden, met name Veiligheid, Gezondheid en Welzijn, te komen.

Ook de faculteit Natuur- en Sterrenkunde moet aan die verplichtingen voldoen.

De ARBO-adviesgroep N&S is door de directeur van onze faculteit ingesteld naar aanleiding van het rapport "ARBO-zorg faculteit Natuur- en Sterrenkunde". Bij de samenstelling van de adviesgroep en haar taken zijn de aanbevelingen in het rapport overgenomen.

De adviesgroep heeft onder meer de volgende taken:

- na te gaan welke verplichtingen de ARBO-wet aan de faculteit oplegt
- te signaleren waar de werkomstandigheden verbetering behoeven
- maatregelen voor te bereiden die tot verbeteringen moeten leiden
- door voorlichting de bewustwording van de faculteitsgemeenschap op het gebied van de werkomstandigheden te bevorderen.

De adviesgroep brengt eens per jaar verslag uit aan de directeur en het faculteitsbestuur en eens per twee jaar maakt ze een beleidsplan, waarin voorstellen en wensen ter verbetering van de veiligheid en het werkcomfort ter sprake worden gebracht.

De leden van de ARBO-werkgroep zijn:

W.C.J.M. Verhoeven, voorzitter, hoofd Personeelszaken

N.H. Bouman, secretaris, hoofd Gebouwbeheer / sectiechef Huishoudelijke zaken

J.P. Cooljman, lid, sectiechef Technische Zaken

Th. Hey, lid, stralingscommissaris

G.H. Bardelmeljer, lid, wetenschappelijk medewerker

Optimale arbeidsomstandigheden zijn alleen te bereiken met actieve medewerking van de werkgevers en de werknemers. De ARBO-wet schrijft voor welke verplichtingen dat voor beide met zich meebrengt.

De **werkgever**, bij onze faculteit het team van directeur en faculteitsbestuur, draagt de verantwoordelijkheid voor de zorg voor veiligheid, gezondheid en welzijn.

Dat varieert van voorlichting en onderricht tot de registratie van ongevallen en beroepsziekten.

De **werkgever** is wettelijk verplicht de middelen ter beschikking te stellen om de maatregelen die in het ARBO-plan als noodzakelijk zijn vermeld, te kunnen nemen.

Maar ook de **werknemer** heeft zijn verantwoordelijkheden, zoals:

- * gevaarlijke situaties melden.
- * bij het werk geen onnodige risico's voor zichzelf en voor anderen nemen
- * op correcte wijze omgaan met de beschikbare beveiligings- en beschermingsmiddelen.

De **werknemer** is verplicht deel te nemen aan instructie- en voorlichtingsactiviteiten.

Hoewel de arbeidsomstandigheden in onze faculteit relatief goed zijn, zullen altijd situaties voorkomen, waarin de veiligheid of het werkcomfort in het geding zijn.

Heeft U vragen en wensen op dit gebied, aarzel dan niet één van de adviesgroepsleden aan te spreken of schriftelijk contact op te nemen met het secretariaat van de groep:

Nelleke Bouman, BBL kamer 156.

AFSCHEID VAN HENK ELEVELD

Op 1 maart j.l. ging Henk Eleveld genieten van een welverdiende VUT. Daarmee verdwijnt wederom één der "oudgedienden" van de afdeling Elektronica van het Fysisch Laboratorium. Een "na-beschouwing" door Jaap Langerak.

Op 1 augustus 1957 begon Henk z'n werkzaamheden bij het Fysisch Laboratorium aan de Bijlhouwerstraat, daarvóór had hij reeds 2 jaar bij de Pegasus gewerkt. Hij was getipt door zijn oudere broer Dick, die reeds bij het Fysisch Lab. werkte. Om het vak te leren startte hij op de montage afdeling die destijds gevestigd was in een glazen "hok" in de werkplaats (u ziet maar: er is niets nieuws onder de zon). Dit hok werd destijds bevolkt door een aantal ambitieuze jongelieden die zich ten doel stelden door te stromen naar de kamer van de Heren Technici: de research afdeling. Naast een hoger salaris en interessanter werk, bood dit nog een aantal andere voordelen, je mocht nl. een half uur later beginnen en je hoefde geen limonade meer in te schenken. Om dit te bereiken moest je echter wel in het bezit zijn van het diploma Radio Technicus NRG. Henk was druk doende het diploma te behalen: elke zaterdagmiddag kon je hem vinden aan de Nieuwe Gracht waar destijds een depen-dance van de Radioschool Rens & Rens was gevestigd. Na afloop van de lessen stapte hij dan onmiddellijk in de trein naar Meppel om de rest van het weekend bij zijn verloofde door te brengen. Waarschijnlijk kreeg hij daar dan ook nog wel wat vrije tijd om z'n huiswerk te maken, want op woensdagavond was er weer les.

Aangezien Henk over een grote hoeveelheid doorzettingsvermogen beschikt lag het geheel in zijn lijn om na het behalen van bovengenoemd diploma door te gaan voor Hoger Elektronicus PBNA. Inmiddels was Henk getrouwd en had hij de trein verwisseld voor een scooter.

In het begin van de jaren '70 kwam er een democratiseringsgolf over de afdeling. Dat daaraan behoefte bestond blijkt uit een lijst met maar liefst 61 agendapunten die op de eerste werkbespreking, op 18 jan. 1971, werd gepresenteerd. Een kleine bloemlezing:

- 3. Klusjes tussendoor voor andere werkgroepen (snel)
- 31. Koffiehalen, verdeling montage/research.

- 41. Lektuurvoorziening afd. calibratie.
- 57. Roulerende man voor de afd. Calibratie.
- 61. Bestudering TTL circuits door afd. montage met eventuele voorlichting door bv Eleveld (welke?).

Henk zat toen blijkbaar al in de Uithof, want vooruitlopend op het gereedkomen van het BBL was er alvast een Elektronica-dependance in de Uithof opgericht, met Henk aan het hoofd, die o.a. tot taak had om (nieuwe) apparatuur te calibreren. Punt 57 had Henk er op gezet, want hij kon het werk niet meer aan. Na enige tijd kreeg hij assistentie van Theo Gerrits en later ook van Han Vriezen. In de notulen spreekt Theo Koch steeds van "de polder-jongens".

Op 2 november 1973 vergadert de afdeling voor het eerst in kamer 102 van het BBL: "belicht door 24 TL buizen, 16 regelbare gloeilampen en 6 ramen, terwijl de vergadering wordt ontluisterd door het geluid van klopboeren".

Vanaf 4 april 1976 geldt er een nieuwe naam: Afdeling Signaalverwerking. Koch besluit de notulen met "Elektronica is dood ? Lang leve elektronica". De afdeling is inmiddels opgesplitst in een viertal sub-groepen (men spreekt wel van de Balkanisering van de afd. Signaalverwerking), die een strijd op leven en dood om de beschikbare financiën voeren. Voor 1977 is een bedrag van 35 kfl. beschikbaar, waarvan Henk voor zijn afdeling Rep/Cal 15 kfl. claimt en "Research West" maar liefst 69 kfl. Terwijl op de andere lijsten wordt geschrapt houdt Henk voet bij stuk omdat hij "een bescheiden begroting" heeft ingediend. Tenslotte komt Van Burik met een Salomo's oordeel: Elke sub-groep krijgt 8 kfl. en de rest wordt achter de hand gehouden.

Uit de aanvragen van Henk blijkt duidelijk dat hij er van houdt om nauwkeurig te werken. Hij heeft een sterke voorkeur voor meters met veel cijfers achter de komma, en liefst van het merk HP. Het probleem is echter dat elk cijfertje meer de prijs ongeveer verdubbelt. Maar in de loop van de jaren heeft Henk toch kans gezien om een indrukwekkend instrumentarium op te bouwen.

In de loop van de jaren '80 gaat er een aantal reorganisatiegolven over de afdeling. Het aantal medewerkers loopt terug en taken worden afge-stoten. Henk ziet dat het support voor zijn afdeling Rep/Cal afneemt en laat zich in 1985 bij de Digitale groep inlijven, en het blijkt dat hij het ontwerpen van elektronische schakelingen nog niet is verleerd. Samen met Jaap v.d. Kruk wordt hij specialist op het Mentor Graphics systeem, een geavanceerd CAD systeem voor elektronica.

In de jaren '90 komt er wederom een reorganisatie. De afdeling Signaalverwerking wordt onderdeel van de IGF. Bij het vertrek van v.d. Kruk wordt Henk aangesteld als interim hoofd van de Elektronische Groep (IGF/EG). Bij het aantreden van Paul van Haren trekt Henk zich weer bescheiden terug.

Henk, het feit dat je op zo'n jonge leeftijd bent gestart met werken werpt nu z'n vruchten af. Je hebt er 40 jaar opzitten en je gaat van je welverdiende VUT genieten. We hopen contact met je te houden en we wensen je, samen met je gezin, heel veel gezonde jaren toe.

Jaap Langerak.

FOTOPAGINA

Begin maart zijn op de plaats waar eens het Minnaertgebouw zal komen te staan grondboringen verricht ten behoeve van de nieuwbouw. Dat het nemen van grondmonsters geen kwaad kan laat de onderste foto zien, die een paar dagen eerder gemaakt is (foto's: Evert Landré)

EMANCIPATIE PLATFORM NATUUR- EN STERRENKUNDE jaarverslag 1994

Op 25 januari 1994 heeft een aantal mensen van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde een emancipatiegroep opgericht. Deze groep fungeert als een soort denktank voor onderwerpen op het gebied van de emancipatie in deze faculteit en komt éénmaal per maand bijelkaar. Gestreefd is naar een zo breed mogelijke vertegenwoordiging.

Het emancipatieplatform bijeen (1): vlnr Astrid Kappers, Wil Verhoeven, Ada Molkenboer, Joke Tromp, Rixt Heerema (met achter haar Els Wolfs), Maureen van den Berg
(foto: Gijs van Ginkel)

Een eerste aanzet was het evalueren van het bezoek van de bestuurscommissie emancipatiebeleid UU aan het bestuur van onze faculteit. Het is de bedoeling aan de hand van de geïnventariseerde problemen prioriteiten te stellen en als actiepunten op te voeren.

Aktiepunten waren o.a.:

- * zichtbaar maken en vergroten van de inbreng van vrouwen in de faculteit
- * signaleren van actuele knelpunten

- * bekendheid geven aan en actie ondernemen n.a.v. conclusies sfeerrapport van studenten van deze faculteit
- * uitvoering en bekendheid geven aan emancipatieplan faculteit
- * aandacht voor mogelijkheden (m.n.v. ondersteunend personeel) op het gebied van flexibele werktijden, duo-banen, opleidingsmogelijkheden, functioneringsgesprekken
- * onderzoek naar vertegenwoordiging van meisjes als AIO in vakgroepen
- * stimuleren van instroom van meisjes
- * invoering didactische begeleiding studentenassistenten

Het emancipatieplatform bijeen (2): op de voorgrond de vlecht van Maureen van den Berg, links van haar Ans Koenderink en verder met de klok mee: Ruud Heij, Tom Marée, Jord van den Berg, Astrid, Wil en Ada
(foto: Gijs van Ginkel)

Gerealiseerd:

- * maandelijks overleg met brede vertegenwoordiging in platform (vast en tijd. WP, studenten, OBP)
- * faculteitspublicaties
- * aanzet overzicht vrouwen op deze faculteit (studenten, AIO's, OIO's, post-docs, OBP)
- * brief over naamgeving gebouwen
- * stimuleren meisjes als studentenassistent bij practicum (voorbeeldfunctie)
- * aanvraag subsidie emancipatie-activiteiten

Joke Tromp

(foto: Gijs van Ginkel)

Deelnemers:

Begonnen met 10 deelnemers, nu 18 deelnemers; 2 pers. vertrokken, n.l. Renee Heller i.v.m. studie in buitenland en per 1-1-95 Marijke Visser i.v.m. nieuwe baan.

Studenten: Maureen v.d. Berg (Sterrenkunde), Sandra Muijs (Natuurkun-

de), Jord v.d. Berg (Natuurkunde en lid U-raad), Tasja van Rhee (Natuurkunde), Renee Heller

OBP: Els Wolfs (onderwijsmanager), Mimi Zeegers, Rixt Heerema (secr. E.P., lid faculteitsbestuur), Anja van Wezel, Wil Verhoeven (PZ), Ruud Helj (techn. pers.), Ada Molkenboer (voorlichter)

W.P.: Astrid Kappers (UD), Joke Tromp (voorz. E.P., mentor), Jan Kuilpers (UHD), Gijs van Ginkel (UHD), Tom Maree (AIO), Susan te Pas (AIO), Marijke Visser (post-doc), Ans van Doorn (post-doc).

Vergaderdata waren: 25 jan., 28 febr., 14 april, 9 mei, 13 juni, 13 sept., 10 okt., 14 nov., 12 dec.; in totaal dus 11 keer.

Hebt u nog vragen of ideeën voor het emancipatie-platform dan kunt u ze natuurlijk kwijt aan één van bovengenoemde personen. Ook kunt u materiaal kwijt in postvak 19A (BBL).

Rixt Heerema
Joke Tromp

"OF COURSE, FEEL FREE TO GET A SECOND OPINION."

HET RAPPORT

"NIEUWE STRUCTUUR VOOR DE FACULTEIT"

briljante vondst of geniale misser ?

Een impressie à la Paul de Leeuw: "Dat wou ik nou effe kwijt" - zo karakteriseerde de FYLAKRA-redactie de inhoud van de het pak volgeprinte vellen papier, waarmee de hoofdredacteur, Gijs van Ginkel, kwam aanzetten na een discussie te hebben bijgewoond over een nieuwe organisatiestructuur voor de faculteit. Gijs blaast stoom af.

Vrijdagmiddag 24 februari 14.30 uur, kamer 105 van het Buys Ballot laboratorium; eindelijk is HET GROTE MOMENT gekomen van de faculteitbrede discussie over het voorstel voor een nieuwe facultaire organisatiestructuur.

De toch al kleine kamer was bij lange na niet vol en dat zou zo blijven.

Exclusief de "structuurcommissie" telde ik 25 mensen en **Eric Hardeman**, verslaggever van het U-blad; deze bijeenkomst werd voor de faculteit en voor de hele universiteit kennelijk van zoveel belang geacht, dat hij was ingeseind om te komen. Hoogleraren, stafleden en

directeuren van de facultaire onderzoeksinstituten waren in grote getale afwezig. Zou dat iets te maken hebben met het verzendbeleid van het concept-rapport? De directeur van de Debye onderzoekschool had het rapport bijv. niet eens toegezonden gekregen en kreeg het via via in handen. Missertje, maar ja waar gewerkt wordt worden foutjes gemaakt, nietwaar.

Frank Verbunt, de middag daarvoor aangezocht als gespreksleider, hield ons in toom. Hij schetste de gespreksonderwerpen en de context van deze bijeenkomst op het bord. Daarin stond DISCUSSIE centraal. Dat leek te voldoen aan de verwachting, die ik van deze bijeenkomst had nl. het concept-rapport als uitgangspunt voor een open discussie over een nieuwe structuur van de faculteit. Wel, daar kan ik kort over zijn: dat is het niet geworden. Zelden heb ik een zo teleurstellende "discussie" bijgewoond als die middag. Van een open discussie was al helemaal geen sprake: Hans van Himbergen, onze nieuwe decaan, die in een vorig FYLAKRA-nummer nog sprak over ONZE FACULTEIT, maakte ons nl. onomwonden duidelijk, dat er niets aan het voorstel zou worden veranderd. Ja zeker, de teksten die wij niet goed hadden begrepen zouden zo worden aangepast, dat niet alleen de commissie maar ook wij ze zouden snappen, maar that was it. De schriftelijk ingedlende vragen kwamen niet aan de orde, omdat het er te veel waren. Die vrijdagmiddag hebben we dus met z'n dertigen eigenlijk alleen de tekst van het voorstel geredigeerd. Nou ja wat is daar op tegen, niet waar. Een beetje duur misschien: als je een gemiddeld uurloon van 200 gulden per persoon rekent, kostte deze sessie 200 gulden x 2,5 uur x 30 personen = 15000 gulden. Op een universitaire begroting van bijna een miljard is dat "peanuts", dus daarover zal ik niet zeuren.

De middag zou beginnen met een korte inleiding van onze voormalige decaan Herman Hooymayers. Die was er niet, maar dat was geen punt. Een bode werd gezonden om hem te verwittigen, dat wij gereed waren voor ZIJN KOMST. Wij wachtten dus rustig af tot hij zou arriveren, ondertussen de tijd dodend met een gesprek op niveau of het doordenken van een theoretisch vraagstuk. Enige tijd later schreed hij binnen en zette zich ter rechterzijde van onze nieuwe decaan. Wij zwegen stil. Het geheel ademde een sfeer van...tja hoe kun je dat het best omschrijven: "royalty" komt er het dichtst bij. Ik heb geprobeerd er een foto van te maken, maar door de indruk van dat moment trilden mijn handen

z6, dat zelfs bij een sluitertijd van éénderuitendste seconde de foto nog helemaal onscherp was (die is om die reden dan ook niet afgedrukt; de andere foto's, die de auteur die middag maakte, zijn wél in dit artikel verwerkt - red.).

Voorzitter Frank Verbunt overziet het slagveld

Herman legde ons in eenvoudige en klare taal uit waarom deze grote ingreep in de facultaire organisatie onontkoombaar was. Drie redenen gaf hij:

1 - 90% van het onderzoek is georganiseerd in onderzoekscholen, maar het is onduidelijk hoe en waar de bevoegdheden liggen.

Repliek van de auteur: In stuk 94/213 d.d. 31 maart 1994, dat door het College van Bestuur in samenspraak met de U-raad is vastgesteld, staat op glasheldere wijze hoe de bevoegdheden liggen. Het primaat ligt bij de faculteit. De onderzoeksschooldirecteur krijgt één keer per jaar een pot geld via de faculteitsraad, die hij naar eigen believen kan besteden voor het onderzoek in de school. Aan het eind van dat jaar of een jaar

later legt hij verantwoording af aan de faculteitsraad. Ook over de inzet van personeel worden afspraken gemaakt tussen faculteit en onderzoeksschool. De onderzoeksdirecteur beslist in principe wie waaraan gaat werken. In de praktijk wordt dat uiteraard in overleg met het bestuur van het instituut en de vakgroepen vastgesteld.

Het knelpunt zit hem dus in de vakgroepen. In het rapport maakt de commissie de keuze om de vakgroepen en de onderzoeksinstituten te laten samenvallen. Vandaar het voorstel voor een fusie van de Debye vakgroepen. Later in de middag maakte de commissie duidelijk, dat deze fusie uitsluitend was bedoeld om het aantal te verzenden poststukken naar de Debye vakgroepen te reduceren van drie naar één. Een verstandig, ja heel verstandig voornemen, dat mij met bewondering vervult. Worstelen kabinet en Tweede kamer met hun "milleugezicht" bij de vaststelling van het tracé voor de A73, bij de aanleg van een vijfde landingsbaan op Schiphol en bij de aanleg van de Betuwelijn, zo niet onze faculteit: die pakt dat rigoreus aan. Geen gebolkestein, direct de Groen Links-aanpak. Radicale topklasse. Bovendien wordt er geen post gestuurd naar de directeuren van de onderzoekscholen. Daarmee wordt uitsluitend persoonlijk gesproken. Verstandig, ja heel verstandig.

2 - Het tweede punt dat Herman noemde als aanleiding voor dit rapport, was de extra verantwoordelijkheden, die Bestuurlijke Vernieuwing bij de faculteiten legt. Dat wil zeggen, dat er een scheiding moet komen tussen uitvoering en advisering.

Repliek van de auteur: Ik kan het mis hebben, maar we hebben toch altijd al zo gewerkt. Als we een advies wilden vroegen we dat aan een commissie van wijzen en we stelden als bestuur of raad wel vast hoe zinnig dat advies was. Hoewel ik Herman over het algemeen verstandig, ja zeer verstandig, vind heb ik niet begrepen wat hier nu nieuw aan is. Als hij had willen zeggen, dat de lijnen korter moeten d.w.z. minder commissies en meer verantwoording bij personen met name bij het onderwijs, dan zal dat zeker brede facultaire steun krijgen, als tenminste medezeggenschap en controle goed wordt geregeld.

3 - Het is moeilijk om mensen (vul in: stafleden) voor het onderwijs te krijgen.

Repliek van de auteur: Dat is een reëel probleem. Vraag is of je dat oplost met de voorgestelde onduidelijke onderwijsorganisatie. Veel woorden werden dan ook besteed aan de onduidelijkheden in het rapport rond deze organisatie. Komt er een bestuur en zo ja, wat moet dat bestuur dan doen? De beoogde onderwijsdirecteur Frans Habraken had het meest behoefte aan een klankbord groep en een clubje praktische regelaars om het onderwijs en de docenten aan te sturen. Het rapport zei daarover echter niets, zodat de gedachten daarover ook bij de commissie kennelijk nog niet zijn uitgekristalliseerd.

Terwijl de decaan het publiek toespreekt wijzen de neuzen van de commissieleden alle een andere kant uit

Wat gebeurt met het ION? Deze vakgroep wordt niet opgeheven en zal tevens niet meer blijven bestaan. Getroffen door zoveel bestuurlijk vernuft heb ik mij wenend in de armen van mijn buurman gestort.

Overigens werd niet duidelijk welke organisatievorm de nieuwe onderwijsorganisatie gaat krijgen. Florian Bekkers, student-bestuurslid souffleurde student-commissielid Jord van den Berg om toch vooral de term "onderwijs-school" te gebruiken naar analogie van de onderzoekschool. Juichend staken zij dan ook de duimen naar elkaar op als weer een facultair medewerker in hun verbale valkuil was gestapt en deze term in de mond had genomen. Tot een heldere gedachtenwisseling over de voors en tegens van een formeel onderwijsinstituut

naast de onderzoekscholen is het echter niet gekomen (op 17 maart, drie weken na deze bijeenkomst, zou Frans Habraken voor het universitaire onderwijsveld overigens heel helder uiteenzetten, dat wel degelijk een organisatie is bedoeld analoog aan het onderzoeksinstituut). In het licht van de door ons gewenste koppeling van onderwijs en onderzoek en de politieke drang om HBO en universiteiten gelijk te schakelen zou de realisering van onderwijsinstituten misschien wel eens vergaande consequenties kunnen hebben.

Bovendien roept zo'n organisatieindeling direct de vraag op of de faculteit op termijn nog wel bestaansrecht heeft. Bij Sociale Wetenschappen worden op het ogenblik plannen gemaakt voor het instellen van onderwijsinstituten, waarbij de vakgroepen blijven, maar de faculteit op termijn zou kunnen verdwijnen. Zou er toch niet een andere uitweg zijn? Tussen september 1995 en september 1997 worden de functies en de plaatsing van alle stafleden veranderd i.v.m. de invoering van de Regeling Wetenschappelijk Personeel FUNCTIES, LOOPBANEN en WAARDERING (FLOW) cf. U-raadsstuk 95/104 d.d.23 februari 1995, bekend bij de meeste leden van het faculteitsbestuur. Deze regeling wordt ingevoerd o.a. om een onderwijs carrière tot in de hoogste rangen mogelijk te maken. Zou dat niet een handvat bieden om stafleden, die om wat voor reden dan ook niet beschikbaar willen/kunnen zijn voor onderwijs, daartoe te dwingen zonder dat we organisatorische hoogstandjes proberen te verzinnen?? Of wil de faculteit met het structuurrapport juist niet de kant van FLOW op? Naast deze aspecten moeten we er ook nog aan denken, dat er een landelijke discussie plaatsvindt over universitaire structuurveranderingen.

Piet Ullersma vroeg of de instelling van hoogleraar directeurs en de voorgestelde constructie met betrekking tot de vakgroepen (d.w.z. het opheffen van de vakgroepen, maar toch niet echt: kortom een politiek signaal naar de buitenwereld, dat onze faculteit de vakgroepen wil afdanken, maar niet direct omdat de wet dat niet toelaat) bedoeld zijn om de bestaande democratische structuren te ontmantelen en een hiërarchie in te voeren met de hoogleraar aan de top (In dit verband is het misschien aardig om prof. Monne van de Bergh, voormalig decaan van de faculteit Diergeneeskunde en voormalig voorzitter van de Universiteitsraad, te citeren, die zich een voorstander van de universitaire democratie verklaarde, omdat "de universiteit te kostbaar

is om aan hoogleraren over te laten".).

De directeur van de faculteit, Piet Zeegers, luistert toe, overmand door emoties

De commissie bleef lang uilig kijken bij de vraag van Piet Ullersma (n.b. de uil wordt beschouwd als de vogel der wijsheid) en knikte toen geruisloos instemmend zoals uilen dat plegen te doen. Dat roept natuurlijk verschillende vragen op. Zou dat bijv. betekenen, dat in' het gemodificeerde rapport voorstellen zullen komen voor het bouwen van hoogle-

rarentoiletten? En tevens het voorstel voor het realiseren van een afgeschoten hoekje in de kantine van het Minnaertgebouw, voorzien van het bordje "slechts voor hoogleraren", waar de "amici" bij een copieuze lunch de facultaire zaken kunnen afhandelen?

Je zou verwachten dat in deze situatie een sterke faculteitsraad zeer gewenst is. Dat werd ook aangedragen en voorgesteld werd zelfs om Dienstcommissie en faculteitsraad ineen te laten vloeien. Ter vergadering wilde de commissie daar echter niets van weten. Hans van Himbergen gaf zelfs aan, dat een faculteitsraad voor hem alleen aanvaardbaar was als de leden hun stukken naar behoren kenden. Verstandig, ja heel verstandig, want wat moet je nou met mensen, die hun zaakjes niet kennen, niet waar.

De boven beschreven reactie op de vraag van Piet Ullersma wekte de indruk, dat de commissie en het rapport een onuitgesproken agenda hebben. Communicatief een misleu met allure, maar ja, dat kan gebeuren. Personeelszaken heeft een keur van cursussen in de aanbieding om dergelijke problemen het hoofd te bieden. Bovendien zijn we in de faculteit wel zo collegiaal, dat de commissie volop de gelegenheid krijgt voor een herkansing op basis van een volledig herschreven rapport met een helder beargumenteerde nieuwe faculteitsstructuur, waar we ons niet voor hoeven te schamen.

Dat het die middag zo mis ging is wel een beetje jammer, omdat veel mensen in principe op een positieve manier willen meedenken over de toekomst van ONZE FACULTEIT, maar we doen dat graag nog een keertje over en dan op basis van een echte discussie.

Ontzettend weinig wijzer geworden en in de vaste overtuiging, dat het gezonde verstand uiteindelijk zal zegevieren, verlieten we kamer 105, waar de temperatuur inmiddels was opgelopen tot 47 graden Celsius.

Gijs van Ginkel

NB - de auteur dankt allen, die met hun commentaar en suggesties mee hebben vorm gegeven aan deze "schreeuw van een nep-leeuw".

DOCENT-VAN-HET-JAAR-VERKIEZING

De faculteit der Natuurkunde- en Sterrenkunde kan trots zijn op haar hoogleraren. Uit hun midden was namelijk een docent genomineerd voor de Docent-van-het-jaar-verkiezing.

De verkiezing is ingesteld in het kader van de conferentie: "Het onderwijs meester 3", met als thema: "De docent als prof". De kandidaten voor de verkiezing werden voorgedragen door de verschillende studieverenigingen. Het aantal kandidaten bedroeg 18. Uit dit selecte gezelschap werden 6 mensen genomineerd waaronder dus ook een lid van onze illustere faculteit.

De persoon in kwestie betrof Prof. Dr. F.H.P.M. Habraken en hij werd voorgedragen door de studievereniging A-eskwadraat.

Inmiddels is de verkiezing geweest en hij is het niet geworden. Edoch, de laatste 6 halen uit de honderden UD's, UHD's en hoogleraren die de universiteit bevolken, voorwaar geen misselijke prestatie (al wil hij daar zelf niets van weten).

We willen Frans hiermee dan ook hartelijk feliciteren.

Rudi Borkus

EXAMENS

Resultaten doctoraal examens van 30 januari 1995:

doctoraal algemene sterrenkunde: G.S. Vida

doctoraal theor. natuurkunde: D.J. Boersma, M. Houbiers (c.l.)

doctoraal exp. natuurkunde: D.N. van Dierendonck (c.l.), J.G. Roberti, H.E. Talsma, W.M. Vink

doctoraal grondsl. natuurkunde: C.I. Lutz

Henk Meerwijk

the 1990s, the number of people with a mental health problem has increased by 50% (Mental Health Foundation 2000).

There is a growing awareness of the need to address the needs of people with mental health problems in the community. The Department of Health (2000) has set out a vision for the future of mental health services, which includes a focus on preventing mental health problems, supporting people with mental health problems in the community, and providing specialist services for people with severe mental health problems.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key principles for the future of mental health services, which include: a focus on preventing mental health problems; a focus on supporting people with mental health problems in the community; a focus on providing specialist services for people with severe mental health problems; and a focus on ensuring that mental health services are accessible to all people who need them.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key objectives for the future of mental health services, which include: to reduce the incidence of mental health problems; to improve the quality of life of people with mental health problems; to ensure that people with mental health problems are supported in the community; and to ensure that people with severe mental health problems are provided with specialist services.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key strategies for the future of mental health services, which include: to develop a national mental health strategy; to develop a national mental health workforce; to develop a national mental health research programme; and to develop a national mental health information system.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key challenges for the future of mental health services, which include: to address the needs of people with mental health problems in the community; to provide specialist services for people with severe mental health problems; and to ensure that mental health services are accessible to all people who need them.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key priorities for the future of mental health services, which include: to develop a national mental health strategy; to develop a national mental health workforce; to develop a national mental health research programme; and to develop a national mental health information system.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key actions for the future of mental health services, which include: to develop a national mental health strategy; to develop a national mental health workforce; to develop a national mental health research programme; and to develop a national mental health information system.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key outcomes for the future of mental health services, which include: to reduce the incidence of mental health problems; to improve the quality of life of people with mental health problems; to ensure that people with mental health problems are supported in the community; and to ensure that people with severe mental health problems are provided with specialist services.

The Department of Health (2000) has also set out a number of key indicators for the future of mental health services, which include: to reduce the incidence of mental health problems; to improve the quality of life of people with mental health problems; to ensure that people with mental health problems are supported in the community; and to ensure that people with severe mental health problems are provided with specialist services.

Faculteit Natuur- en Sterrenkunde

Princetonplein 5
3584 CC Utrecht

Universiteit Utrecht